

ELS RETAULES DEL SEGLE XVIII DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT BARTOMEU DE SÓLLER.

BARTOMEU BESTARD CLADERA
MATEU RAMON LIDÓN

Com a conseqüència de la realització d'un treball de curs sobre la retaulística barroca de l'església parroquial de Sóller, hem cregut escaient donar a conèixer les fonts documentals trobades, així com la interpretació formal i estilística. Tot plegat, s'engloba en el projecte d'estudi i recerca de la retaulística mallorquina a l'edat moderna que s'està duent a terme, des de fa uns anys a la Universitat de les Illes Balears, i del qual ja s'han publicat diversos articles.¹

Aquest estudi, en certa manera, complementa el llibre de Josep Antoni Morell González,² que descriu molt acuradament la història i vicissituds de la construcció de l'església, així com dels seus retaules. Per tant, el que aquí aportarem serà una interpretació estilística i comparativa dels retaules set-centistes de l'església parroquial de Sóller, els quals aparegueren just després de l'acabament de la nova fàbrica de l'església. Finalment, adjuntam una transcripció de documents referits a les construccions dels retaules. Per l'elaboració d'aquest estudi hem tengut en compte les actuals línies de recerca que està emprant el grup de treball esmentat més amunt, per tal de donar una visió global de la retaulística mallorquina d'aquesta època. Ens referim a les tres interpretacions estilístiques que es donen al llarg del segle XVIII: a) el corrent provinent del segle XVII i que perviu al segle XVIII, caracteritzat per les estructures arquitectòniques classicistes, el qual únicament especula amb les tipologies i juga amb la decoració;³ b) el corrent atecònic caracteritzat per la mescla d'elements arquitectònics i decoratius, trencant així l'estructura de carrers i cossos;⁴ c) el corrent classicitzant i amb tendència a la desornamentació que esdevé el més innovador, el qual fou introduït a Mallorca a través del tractat de Del Pozzo i de les actuacions com la d'Herrera.

Cal agrair la col·laboració desinteressada de Josep Antoni Morell González, qui ens ha facilitat l'accés a la documentació que transcrivim en aquest treball, als germans Miquel Àngel i Joan Capellà per la realització de les fotografies aquí presentades i a la doctora Mercé Gambús pels seus suggeriments.

¹ Ens referim, entre d'altres, als treballs de Rosa Julia ROMAN: "El retaule barroc de l'església conventual de Sant Vicenç Ferrer. Manacor", *BSAL*, 52, 1996, 265-276; i de Miquela FORTEZA OLIVER i Maria Antònia REINÉS FEMENIA: "La retablística barroca de la iglesia del Socorro: el retablo mayor", *BSAL*, 53, 1997, 139-148.

² Josep Antoni MORELL GONZALEZ: *La catedral de muntanya. La parròquia de sant Bartomeu de Sóller*, Sóller, 1993.

³ Aquesta línia prové de les actuacions que es feren al segle XVII de les mans de Antoni Verger (Palma ca. 1555-1635) i de Jaume Blanquer (Sineu ca. 1578-Palma 1636).

⁴ Un exemple d'aquest corrent és el retaule major de fra Albert Borguny (Palma 1707- 1770?) que féu a l'església de Sta. Eulàlia.

Localització dels retaules.

A finals del segle XVII s'inicià la construcció de la nova església barroca, ja que el temple medieval amenaçava ruïna. L'any 1711 es beneïren les noves obres, però això no vol dir que l'obra fos enllestida, puix, durant la dècada posterior continuaren les obres i l'any 1733, es va col·locar el darrer tram de volta.⁵ Es tracta d'una església de nau única amb set capelles a cada lateral separades per pilastres i contraforts que suporten la coberta de la nau central. Tot el conjunt és simètric, llevat de la quarta capella de l'epístola la qual té una major profunditat, descrivint una planta de creu llatina. El presbiteri és de planta quadrada. En definitiva, l'església respon a la tipologia derivada dels corrents classicistes depurats, típics del barroc mallorquí.

L'any 1712, es donà el patronat de les capelles en construcció a les famílies que l'havien sol·licitat.⁶ Aquest acord s'havia pres amb anterioritat al començament de les obres, però no fou abans de 1720 quan el notari Salvador Canals extengué les actes d'aquests contractes. En el cas concret del patronatge de les capelles que acullen els retaules aquí tractats, foren concedits de la següent forma: la capella de sant Antoni, la primera del costat de l'epístola, fou donada a Antoni Mayol de Bàltx d'Amunt; la capella de la Mare de Déu del Roser, la quarta del mateix costat que l'anterior, fou donada a Pere Joan Castanyer, rector de Santa Maria; la capella de sant Josep, la segona del costat de l'evangeli, fou donada a Miquel Ballester del Port; la capella de la Immaculada Concepció, la tercera de la part de l'evangeli, fou donada a Joan Coll; i finalment, la capella de la Mare de Déu del Carme, la cinquena del costat de l'evangeli, fou donada a la confraria de Nostra Senyora del Carme.

Anàlisi i interpretació.

L'església de sant Bartomeu de Sóller acull quinze retaules, set dels quals pertanyen al segle XVIII (el major, el de sant Antoni, el de sant Sebastià, el de la Mare de Déu del Roser, el de sant Josep, el de la Immaculada Concepció i el de la Mare de Déu del Carme).⁷ Centrant-nos en els sis retaules estudiats, trobam tres de la mateixa tipologia: sant Josep, el Carme i sant Antoni. Es tracta de retaules-fornícula de carrers convergents amb cos, bancal i àtic, tipologia molt freqüent a la retaulística del segle XVII i que es mantindrà amb lleugeres modificacions al segle XVIII. Recordem que aquests retaules tenen una fornícula ubicada al cos del carrer central, mentre que els carrers laterals sobresurten formant convergència amb el carrer central, el qual és pla. El retaule Major de Sóller (1736-1762), obra dels escultors Joan Antoni Homs, Lluc Mesquida, Damià Oliver i Joan Morell,⁸ presenta doble fornícula, tres carrers convergents, dos cossos, bancal i àtic; característiques pròpies del corrent classicitzant i més innovador del segle XVIII. En els retaules de la Immaculada Concepció

⁵ Sobre la història de l'església parroquial de Sóller trobam, ja en el segle XIX, l'obra del prevere i erudit José RULLAN Y MIR: *Historia de Sóller en sus relaciones con la General de Mallorca*, Palma, 1875, 2 volums, de la qual el segon tom és dedicat íntegrament a la història de l'església de Sóller. Ja en els nostres dies ha aparegut el llibre de Josep Antoni MORELL GONZALEZ: *La catedral de Muntanya. La parròquia de sant Bartomeu de Sóller*, Sóller, 1993, el qual complementa notablement l'obra de Rullan i Mir.

⁶ El fet que el patronatge de les capelles fos obtingut per particulars o confraries, fa que la documentació sobre la construcció dels retaules laterals sigui, hores d'ara, il·localitzable; exceptuant el cas del retaule de la capella del Roser.

⁷ Cal advertir que en el moment de la realització d'aquest estudi (1997) el retaule devutesc de sant Sebastià es trobava desmuntat degut a una restauració. Per aquest motiu no l'incluem en el present estudi.

⁸ Arxiu Parroquial de Sóller (APS), *Llibre: 2: de la administració de la obra de la nova Iglésia Parroquial de la vila de Sóller començant al 1 janer 1715*, f. 154 (1736, octubre); f. 156 (1736, desembre); f. 185 v. (1757, setembre); Arxiu dels Hereus de Josep Morey (AHJM), document A.

i de la Mare de Déu del Roser (1765-1777), observam dues tendències estilístiques: mentres el cos i el bancal responen a la tipologia del segle XVII, l'àtic trenca amb les línies arquitectòniques i resta definit dins el corrent atectònic, propi de la retaulística devuitesca, el qual va tenir com a màxim exponent a fra Albert Borguny.⁹ El retaule del Roser, obra del mestre Bartomeu Sureda i de l'escultor Francesc Obrador,¹⁰ és de tipologia retaule-fornícula amb un únic carrer, predominant la verticalitat del conjunt. En canvi, el de la Immaculada és un retaule-fornícula de tres carrers, els laterals convergents amb cos, bancal i àtic.

Estructures arquitectòniques.

Tots els retaules presenten una fornícula amb escultura exempta al carrer central del cos (exceptuant el retaule major que conté dues fornícules al tenir dos cossos). Les fornícules, llevat del cas del retaule de sant Antoni, són flanquejades per columnes de tipologia similar, dominant les columnes salomòniques.¹¹ A tres dels retaules (el Carme, altar Major, i la Concepció) el fust és totalment salomònic, amb anell a un terç inferior que separa la diferent decoració del fust, formada per garlandes amb forma helicoidal. En el cas de sant Josep, el terç inferior presenta el fust amb estries verticals i querubins, mentre que en el cas de la Mare de Déu del Roser, el terç inferior té el fust llis amb decoració de rams de fruites. Les columnes són rematades per capitells d'ordre compost, llevat del cas del retaule de la Concepció, on són d'ordre corinti.

En els carrers laterals, trobam una dualitat entre aquells carrers on s'ubiquen pintures sobre llenç i els que presenten escultures exemptes (amb fornícula o sense). Sant Antoni i sant Josep presenten sengles pintures al llenç als carrers laterals, mentre el retaule de la Mare de Déu del Carme, el retaule major i el de la Immaculada Concepció presenten escultures exemptes, essent el darrer cas l'únic amb fornícules. Els extrems laterals d'aquests carrers són flanquejats per columnes: llevat del cas del retaule de sant Antoni, que presenten un fust únic i llis, decorat amb querubins; la resta són bipartides per una anella al terç inferior. Al retaule major aquestes columnes presenten el fust estriat amb querubins i estriades a la part inferior, semblants doncs a les del retaule de la Concepció (aquestes amb escuts als dos terços superiors). Al retaule de sant Josep presenten estries helicoidals als dos terços superiors i motllures a la part inferior. Les columnes són rematades per capitells d'ordre compost, llevat del cas del retaule de la Concepció, que són d'ordre corinti. Finalment, al retaule de la Mare de Déu del Carme les columnes presenten el fust enmascarat. Les polseres són formades per motllures de tipus vegetal i inorgànic de tradició arcaïtzant. En el cas de la Mare de Déu del Roser, les polseres són formades per escultures exemptes.

⁹ Marià CARBONELL: "Borguny Castelló, fra Albert", *Gran Enciclopèdia de la Pintura i l'Escultura a les Balears*, tom I, 1996, 281-283; esmenta la intervenció de Borguny a Sóller (ca. 1762), realitzant vuit teles a l'oli per decorar la capella del Roser a l'església parroquial. Així mateix, a la mateixa veu s'esmenta que tant Bartomeu Sureda com els germans Obrador treballaren freqüentment amb Borguny, ja que aquest, degut a la seva condició de religiós solia actuar com a tracista de les obres, deixant la seva execució als seus col·laboradors.

¹⁰ APS, *Llibre del gasto de la obra de la Capella de Nostra Senyora del Roser de la vila de Sóller. 1752*, f. 48, i f. 52 v.

¹¹ Ens basam en les tipologies de columnes que fa Margalida ESCANELLAS: *Arquitectura religiosa a Inca i als seus voltants*, Inca, 1991, als apartats 4.4. i 5.4.; i per altra banda Santiago SEBASTIAN i Antonio ALONSO: *Arquitectura Mallorquina. Moderna y Contemporánea*, Palma, 1973, ens indiquen la primerenca aparició a Mallorca de la columna salomònica, considerant-la un tret arcaïtzant quan apareix al segle XVIII.

Pel que fa als bancals, aquests mostren una estructura basada en l'alternança de sòcols i carrers. Mentre que els espais entre els sòcols són ocupats per pintures al llenç, aquests sòcols estan decorats amb motius diversos, predominant els vegetals. Cal fer menció especial al retaule de la Concepció, on, en el seu bancal, s'ubiquen un total de quinze pintures damunt llenç. Com a element funcional destaca l'existència de sagrari a la capella del Roser i al Retaule Major, ubicats al centre del bancal. En el cas del retaule de la Mare de Déu del Carme, la fornícula del cos invadeix el bancal, fet que no ens allunya de la tradició del segle XVII.

Els àtics responen en la majoria dels casos al tipus més estés al segle XVII, on l'àtic és format per un cos quadrat que enmarca una pintura sobre llenç s'uneix al cos mitjançant aletes. Margalida Escanellas ens indica que aquest tipus d'àtic sol ésser substituït el segle XVIII¹² per *diferents formes circulars envoltades d'elements decoratius diversos*, per la qual cosa hem de considerar els casos abans descrits, com un element més, dels trets arcàics del segle XVIII, que abunden a Sóller. És el cas de l'àtic del retaule de sant Josep, el qual compta a més, amb estíptics cantoneres i un frontó entretallat amb escut inserit. És també el cas dels àtics dels retaules de Sant Antoni i de la Mare de Déu del Carme (flanquejat per pilastres, aletes i escultures exemptes, i rematat amb un frontó circular amb un escut). Els àtics dels retaules Major, de la Immaculada Concepció i de la Mare de Déu del Roser, tot i que presenten diferències entre ells s'adeqüen més als nous corrents del XVIII.

Decoració.

Els elements ornamentals d'aquests segueixen la tònica general del que hem anat dient fins aleshores: continuïtat respecte al segle anterior i en alguns casos adequació als nous llenguatges del XVIII. De fet, la descripció que ens fa Escanellas de la decoració dels retaules del XVII s'identifica prou amb la que presenten els retaules de Sóller. Així, l'autora ens diu que *on més es manifestarà el barroquisme serà en la decoració (...) el grottesco ha desaparegut, per donar pas a una decoració que serà el fidel reflex de la natura, composta per grans garlandes de flors, i fruits de llaç, penjolls de raïms, fulles d'acant, cercells en espiral, querubins...*¹³ Aquests motius es repeteixen als diferents retaules, destacant l'exhuberència decorativa del retaule major de Sóller. En canvi la menor presència d'elements decoratius als retaules, ens indica una major assimilació de les noves tendències del segle XVIII.

Iconografia.

El cas de la capella del Roser ve marcat per la senzillesa del seu tractament, ja que com indica Antoni Morell, no inclou els misteris del dolor.¹⁴

A la capella de Sant Antoni, la clau iconogràfica ens ve de la mà de la representació de sants franciscans: santa Clara i sant Francesc d'Assís, acompanyats al bancal per representacions de personatges del nou testament que envolten els Cors de Jesús i Maria.

Degut a la seva monumentalitat la lectura iconogràfica del retaule Major és més difícil. La iconografia d'aquest, ve presidida per la figura del sant titular i patró de la Vila de Sóller, que porta a la mà dreta un ganivet, estri amb el qual fou martiritzat. Sobre aquest sant, dos querubins sostenen l'escut de la Vila de Sóller, fet que vol indicar el

¹² Margalida ESCANELLAS: *Arquitectura religiosa a Inca i als seus voltants*, 147.

¹³ Margalida ESCANELLAS: *Arquitectura religiosa a Inca ...*, 86.

¹⁴ Josep Antoni MORELL GONZALEZ: *La catedral de muntanya...*, 56.

costejament del retaule per part de la corporació municipal. A la fornícula del segon cos, trobam l'escultura de la Verge de Bon Any, copatrona de la parròquia. Al carrer lateral dret del cos principal, trobam les escultures de sant Pau amb l'espasa i el llibre i de sant Tomàs de Vilanova, amb les vestidures episcopals. A l'esquerra, sant Pere amb les claus de les portes del paradís i sant Nicolau de Bari, amb vestidures episcopals i bàcul. A la dreta de la Mare de Déu de Bon Any, el relleu de santa Caterina d'Alexandria amb la roda amb que fou martiritzada i devora aquesta santa Bàrbara amb un canó als peus, per a recordar que és la patrona dels artillers.¹⁵ A l'esquerra de Nostra Senyora de Bon Any, tenim les imatges de santa Maria Magdalena i sant Vicenç Paül, que A. Morell relaciona amb les predicacions dels pares de la congregació de sant Vicenç de Paül a Sóller al segle XVIII.¹⁶ Al bancal, la pintura de sant Francesc de Borja, i la de sant Avel·lí. Remata el retaule una escultura exempta que representa a l'arcàngel sant Gabriel trepitjant el diable.

El cas del retaule de la Mare de Deu del Carme se'ns presenta més senzill: a la fornícula, la mare de Déu asseguda amb l'infant, amb l'escut carmelità al pit. A la seva dreta, una escultura de santa Teresa de l'Infant Jesús i a l'esquerra, una escultura de santa Teresa de Jesús, amb el barret de doctora i l'Esperit Sant a sobre (doctora il·luminada); ambdues escultures són de l'escultor Miquel Arcas (1876-1953). A la banda dreta del bancal, una pintura que representa sant Albert de Sicília amb l'hàbit carmelità; i a la banda esquerra, una altra pintura on es representa sant Joan de la Creu amb l'hàbit carmelità agenollat davant Jesús. Com observam tota la iconografia representada en aquest retaule es relaciona amb l'ordre dels carmelitans.

El retaule de la Immaculada Concepció és el que se'ns mostra més ric iconogràficament, degut al gran nombre de petites pintures (un total de quinze) que trobam al bancal. Situat dins la iconografia mariana exaltada d'ençà el Concili de Trento, el retaule presenta al nínxol del carrer central del cos, una escultura de la Verge sobre el creixent amb una poma, una serp i els símbols zodiacals sobre el món, que substituïu una altra escultura de la Puríssima Concepció.¹⁷ A la dreta, i dins la seva fornícula, l'estàtua de Ramon Llull i a l'esquerra, sant Mateu apòstol. Al bancal trobam, d'esquerra a dreta les següents teles: sant Carles Borromeu (vestit de Cardenal, rangue que obtingué als 22 anys), sant Pantaleó (advocat dels metges), sant Berard i dos sants franciscans més (els primers màrtirs franciscans), sant Roc, advocat de la pesta tal i com indica la inscripció del quadre, santa Àgueda, representada amb el símbol del seu martiri, els pits tallats damunt una palangana, sant Honorat, bisbe d'Arlés, santa Joana de Frémyot, l'Adoració dels Reis, sant Pere d'Alcàntara, fundador de l'ordre dels franciscans descalços, relacionat amb la representació de santa Joana de Frémyot (ambdós fundaren l'ordre de la Visitació de Nostra Senyora), santa Isabel reina d'Hongria, sant Llätzer, sant Paulí, sor Tomassa (fet que ens indica que el quadre fou pintat abans de la seva beatificació al 1792 i que ens mostra la devoció popular per la Beata) i sant Blai, patró dels mals de coll. Finalment, a l'àtic trobam la pintura de santa Rosa de Lima (patrona de les Amèriques i les Índies Orientals) a la dreta d'aquesta pintura trobam l'escultura del franciscà sant Bonaventura i a l'esquerra l'escultura de sant Ramon Nonat.¹⁸

15 Josep Antoni MORELL GONZALEZ: *La catedral de muntanya...*, 70.

16 Josep Antoni MORELL GONZALEZ: *La catedral de muntanya...*, 71.

17 Josep Antoni MORELL GONZALEZ: *La catedral de muntanya...*, 83.

18 Josep Antoni MORELL GONZALEZ: *La catedral de muntanya...*, 84-87.

El retaule de sant Josep presenta una escultura del sant homònim al nínxol del carrer central del cos, amb la vara florida i el nin Jesús als braços. Al carrer lateral de la dreta, una pintura on és representat sant Macià amb una destra a la mà, i al carrer de l'esquerra una altra amb sant Jaume vestit com un pelegrí del camí de Santiago. Al bancal, a la dreta, trobam una pintura de sant Vicenç Diaca i a la esquerra, la pintura de sant Agustí. Entre aquestes pintures es troba el relleu de recent factura de Miquel Arcas que representa la fugida a Egipte. A l'àtic, a sengles costats de la pintura de sant Miquel, dues escultures que representen virtuts teològals: Caritat (àngel amb un calze) i Esperança (àngel amb una creu).¹⁹

Els autors

Hem de dir que només ha estat possible determinar l'autoria del retaule Major i del retaule de la Capella del Roser, ja que no es troben els llibres d'obra de les restants capelles, doncs, aquestes capelles eren sota el patronatge de particulars. Per a determinar l'autoria dels retaules, primer hem consultat la bibliografia existent, verificant després les dades amb un buidatge de les fonts documentals. A partir d'aquí, podem afirmar que Joan Antoni Oms, ajudat per Lluç Mesquida i Damià Oliver, és l'autor del retaule Major, el qual l'iniciarien aquests tres artistes esmentats l'any 1737: la seva tasca es va complementar per Joan Morey, escultor i Jaume Martorell, pintor. Per la seva part, Guillem Carbonell fou l'autor de l'escultura de Nostra Senyora de Bon Any (1745).

Pel que fa al retaule de la capella de la Mare de Déu del Roser, fet entre 1765 i 1777, la seva autoria correspon a la mà dels següents artistes: Bartomeu Sureda, escultor, fou el mestre que va dirigir i fer el retaule; tasca en la qual fou ajudat per Francesc Obrador, escultor i daurador del retaule; ambdós del cercle de fra Albert Borguny. Damià i Josep Canals, Jaume Ballester i Miquel Mayol; tots ells fusters, juntament amb Jaume Martorell, completen la nòmina d'artistes que intervingueren en el dit retaule.

Conclusions.

El conjunt retaulístic de l'església parroquial de sant Bartomeu de Sóller acull les tres tendències estilístiques barroques que es donen a Mallorca durant el segle XVIII: la tendència que prové del segle XVII, la tendència atectònica i la tendència classicitzant del segle XVIII, considerada com a més innovadora.

És la primera tendència la que compta amb un major nombre d'exemples. D'influència sis-centista, es caracteritza per una pervivència de les tipologies, com per exemple, els retaules de carrers convergents. Pel que fa a l'estructura arquitectònica es manté la divisió en horitzontal del cos, bancal i àtic, així com la continuïtat dels carrers central i laterals. Finalment, els motius ornamentals són extrets de la natura: rams de fruites, garlandes, rocalles, etc. Són un bon exemple d'aquest corrent els retaules de sant Antoni, el Carne i sant Josep.

En els retaules del Roser i de la Immaculada, observam com s'apliquen dues tendències estilístiques a una mateixa peça: la part del cos i el bancal responen a la tipologia provinent del segle XVII, mentres que és el corrent atectònic qui defineix l'àtic.

¹⁹ Josep Antoni MORELL GONZALEZ: *La catedral de muntanya...*, 82.

Per cloure ens referirem a la peça més innovadora del conjunt devutesc. Es tracta del retaule major amb uns trets propis del corrent classicitzant del segle XVIII, introduït a Mallorca per les intervencions d'Herrera, Dardanone i per la coneixença dels escrits de Del Pozzo; tot plegat va suposar una renovació de la retaulística mallorquina d'aquest segle.

Apèndix documental

a) del retaule major:

APS, Llibre: 2: de la administració de la obra de la nova Iglésia Parroquial de la vila de Sóller començant al 1 janer 1715.

Documentació vària d'albarans referents a la construcció del retaule major (sobre la fabricació de l'estructura, sobre la talla de sant Bartomeu duita de Nàpols, sobre les feines fetes per Joan Antoni Homs, sobre el daurat del retaule, sobre els serradors, fusters i altres escultors...).

f. 68 v. (1736):

Més a antrades als 8 dits vint lliures que ha pagades el reverend Antoni Marqués prebere y vicari, com a marmasor que és de la senyora Antònia Mayol de Bàlix, ço és 10 l. per la fosa se féu dins la yglésia y 10 l ajuda de fabricar el quadro de la altar major; dig 20 l.

f. 72 v. (1738, febrer):

Sie a tots cosa notorie com avuy als 16 de fabrer de lo any 1738, en esta Parrochial de Sóller se a feta la benedigsio de la figura del gloriós apostol sanct Barthomeu Petro y advocat de la matexa. Aportade dita figura de la Ciutat de Nàpols feta a la devotio de don Juan de la Conxa, administrador major de la renta del tabach de este Regne de Mallorca de la qual no se a pagade cosa alguna; antes de dit die de la benedigsio de la qual lo senyor don Juan Burdils y la sua senyora dona Josepha foren padrins y la oferta que se féu a feta suma de trenta sis lliures vuyt sous y vuit diners dig 36 l. 8 s. 8.

f. 81 (1739, setembre):

Més lo descàrrega de 346 L. 7 s. 8 ha pagades a mestre Juan Antoni Homs, escultor conforme llista firmada de una pròpia de dit Homs escultor dels 24 setembre de present any 1739, a compte de la escarada del quadro major de sant Barthomeu que vos ara en descàrrech dihem 346 l. 7 s. 8.

f. 106 (1757, agost):

Als 24 agost de aferta extraordinària se féu per ajuda de deurar lo Quadro major, vint y tres ll. stse sous, dich 23 l. 16 s.

f. 154 (1736, octubre):

Més als 6 octubre a Miquel Pons saboner per lo valor de dos polls de lliures dig^{oo} 10 l.
Més als 7 dits (1736, octubre) a mestre Juan Canals per 3 jornals 1 l. 1 s.; més a mestre Demià Oliver per 3 jornals 1 l. 1 s.; més a Francesch Oliver per 3 jornals 12 sous; més a Barthomeu Ripoll per 2 jornals y mix 8 s. 10; més per el magar (menjar) de los serradors 7s. 6; més a Joseph Capiro per vi 3 s. Suma dig 4 l. 2 s. 2.

f. 156 (1736, desembre):

Més als 22 desembre 1736 a mestre Juan Antoni Homs, escultor, per quaranta y vuyt jornals a reó de 11 s. 4. per jornal, vint y set lliures quatre sous; més a Francesch Garau per aportar dit mestre en ciutat 6 s.; més a Juan Enseñat per quatre dies de adonar mangar a dit mestre 16 s. Suma junt dig 28 l. 6 s.

- f. 157 v. (1737, marc, 2):
Més dit a Juane Miquel y Olliver per un quartí ayguardent 2 l. 16 s., més a mestre Homs per aygua cuyta 1 l. 1 s., més a Abdon Morell aygua cuyta dos sous y sis diners, suma junt dig 3 l. 19 s. 6.
Més al 15 abril (1737) a mestre Juan Antoni Homs, escultor, per 28 jornals a reó de 11 s. 4 cada jornal 15 l. 17 s. 4.
- f. 161 v. (1739, abril):
Més als primer abril a Fransina Colom per el lloguer de dos matxos per aportar los mestres de la ciutat, dig 1. 8 s.
- f. 162:
... més per sent sinquanta teulas per es porxo des fosar 1 l. 1 s.; més a Bernat Rullan y a Juan Bauçà per aportar al mestre escultor (Homs) y las ajudes a Ciutat ab los seus matxos 14 s.; suma junt dig 4 l. 2. s. 6.
- f. 162 v. (1740, desembre):
Més als 24 desembre 1740, he pagades jo dit Garau a mestre Juan Antoni Homs, escultor, sent vint y vuyt lliures, dotse sous y quatre diners, a compliment de aquelles quatre sentas setanta sinch lliures, per al valor de la esquerada del quadro de lo altar major de esta parrochial, com en los contes que doni als 13 setembre 1739 consta de les demes, quantitat que són 346 l. 7 s. 8.
- f. 164 (1745, març):
Més al 22 mars 1745 he pagat al senyor Juan Oleza (regidor) vuyt lliures per gastos de aportar la figura de sant Thomàs de Aquino de la ciutat, la qual ha feta don Thomàs Fortesa de son diners propis, dich 8 l. s.
- f. 185 v. (1757, setembre):
Més al 11 setembre de 1757, he pagat a mestre Juan Morey per mans del senyor Juan Morell, secretari, sesanta y tres lliures, setse sous; per ajuda de deurar el quadro major 63 l. 16 s.
Més he pagat (1757, setembre, 11) set ll., set sous y vuyt, a mestre Pere Juan Colom, fuster, per llenyam y feina en el quadro major; esto és, 3 l. 5 s. per llenyam, 3 l. 12 s.; per feyna ha feta a dit quadro, 1. 4 s.; per cent claus bracarols, 1. 4 s.; per 4 dotsenas claus. Que tot fa dita suma 7 l. 7 s. 8.
Més he pagats (1757, setembre, 11) tres sous a mestre Benet Mayol, per claus per adobar la Barrade de demunt St. Pere 1. 3 s.
Més als 13 fabrer 1758, he pegades trenta quatre ll. onse sous per mans del senyor Juan Morell secretari de la vila per acabar de pegar a mestre Juan Morey, escultor, per la feyna de deurar la Pastera de sant Barthomeu y part del quadro major, dich 34 l. 11 s.
- f. 186 (1760, febrer):
Als 25 faber 1760, he pegades tretze dobles bonas a mestre Juan Morey, escultor, per mans del senyor Juan Morell, secretari de la vila, corante set ll., denou sous y sinch, y són per ajuda de deurar portió del quadro major 47 l. 1 s. 5.
- f. 188 (1762, abril):
Més quan feran los bastiments per deurar el quadro, per vi per los manastrals 1. 1 s. 8.
Més per 12 claus (1762, abril) doblers per los bastiments, 2 bracarols, y dos grossos per clavar las repissas 1. 4 s.
Més per claus (1762, abril) y aygua cuyta per reforzar lo quadro y fer las repissas de los sants 1. 3 s. 4.

- Més al 31 maix 1762, he pagat a Mestre Pera Juan Colom, fuster, per 6 jornals a raó de 7 s. que ha fets al quadro* 2 l. 2 s.
- Més onza lliures, sis sous y vuyt diners pagades ab partides a mestre Juan Morey per le penúltima partida de deurar al quadro major als dos juny (1762)* 11 l. 6 s. 8.
- f. 188 v. (1762, juny, 12):
Més una lliura, deu sous y quatre; per claus y aygua cuita roba tot per posar sant Thomàs y forro del quadro 1 l. 10 s. 4.
 ...
Més als 4 juliol 1762, ha pagat per mans del dit Doctor Pere Juan Serre, prebere, a mestre Juan Morey per al dorat del quadro major conforme recibo del dit Morey, cinquante y cinch lliures, un sou y dos dinés 55 l. 1 s. 2.
 ...
Més als 19 agost (1762) pagà a Mestre Juan Morey sis lliures, set sous y sis; per le primere partide de deurar el quadro spere per mans del dit doctor Serre, prebere 6 l. 7 s. 6.
 ...
Més als 24 agost (1762) pagà a dit Morey, segons recibo de dit dia a conte del últim deurat del quadro corante lliures 40 l.
- f. 189 (1763):
Més al 13 agost (1763) dit any pagà a mestre Juan Morey per conte de la última pertide de dorar al quadro segons recibo, cent y set lliures 107 l.
 ...
Més devuit sous y deu per los ferros y claus per ajuntar sant Pere y sant Pau, y grampons per posar les branques devant dits sants 1. 18 s. 10.
 ...
- f. 189 v. (1765):
Més vint y quatre lliures, pagades als 30 janer per mans de Bernat Rullan a Mestre Juan Morey per le última pertide del deurar al quadro conforme recibo 24 l.
Més cinquante lliures, tretza sous y tres dines; pagà a mestre Juan Morey per mans pròpies, per la compte de tot lo daurar mans y bestretes del quadro major conforme recibo del 20 fabrer (1766) 58 l. 13 s. 3.
Aquí és finit lo llibre:2: de l'Administratió de la obre de la nova iglésia parroquial de la vila de Sóller començant al 1 janer 1715.

APS, *Llibre de Nottícias del Molt Reverend Comú de Sóller. 1705-1910.*

Diferents notícies sobre el retaule major (festa solemne de la col·locació de la figura de sant Bartomeu al retaule, benedicció de l'altar major i sobre el regal d'una peana daurada).

f. 13v.

Als 16 del mes de febrer 1738, féu una festa solemne de la nova figura de sant Barthomeu, que fonc col·locade en son lloch, la qual figura fonc aportada de Nàpols y enviade a esta iglésia parroquial, per don Joan de la Chonxa, administrador de la issenda del rei. Era rector de Sóller, ab molt reverent don Phelip Torello, que féu la funció. Foren padrins don Joan Bordiils, cavaller y la sue sponse done Maria Josepha Tanarit.

f. 14.

(...), y al 27 agost [1762] fonch beneït el quadro major de dita iglésia, qui als 14 agost de dit any fonch acabat de dorar; cuya bendició féu el molt reverent don Phelip Torelló, prevere i rector de dita iglésia. De tot lo qual don fe, jo Pera Juan Serre, prevere i archiver de dita iglésia.

f. 18v.

En lo any 1819, el M. y S. don Miquel Serra y Dameto, prevere canonge y S. G. governador sede vacant, regala a esta parròquia de Sóller la peana o tabernacle deurat per dur el santíssim en la processó del corpus y en el corrent de 1821 ha regalat un pàlio (...)

Sóller, 24 de juny de 1821.

Sebastià Serra, rector.

ARXIU HEREUS JOSEP MOREY, *Noticias Históricas de la Parroquia de Sóller extraídas por el reverendo Don Jerónimo Pons*²⁰.

Document A (transcripció de l'albarà original, signat per Joan Antoni Homs referent a les feines que feu al retaule major).

Jo de baix firmat, mestre Juan Antoni Homs, escultor, cofès aver rebut del reverend Antoni Juan Garau, prevere, protector de l'obra de la nova iglesia parrochial de la vila de Sóller, quatre-sentes setenta sinch lliures, dich 475 l. Y ditas són en compliment per tantas me obligui, per tots gastos que se oferirien per fer al quadro de lo altar major y apostol sant Barthomeu de dita parroquial, conforme acte que ting firmat en poder del discret senyor Antoni Juan Serre, nottari. Y perquè en tot temps const de la veritat a hont convenga, firm el present vuy en Sóller, als 17 desembre 1740 = Juan Antoni Homs.

b) del retaule de Nostra Senyora del Roser.

ARM, Clero III, Parròquies, *Llibre de censals*, AH-4412. 1704-1740.

f. 147 v.

Nota: Al 8 setembre 1698, testament a poder de Salvador Canals, notari, dexà Damià Bernat de la plenesa (l.d.) a'le hobre de la parroquial iglesia de Sóller, 15 lliures pagadores a vint sous cada any, dic 15 lliures y axí matex dexà a la capella del Roser de dita parroquial 1 lliure, 2 sous, per una volta tantum.

APS, *Llibre del gasto de la obra de la Capella de Nostra Senyora del Roser de la vila de Sóller*. 1752.

Transcripció parcial del llibre d'obres de la capella del Roser, destacant les notes que fan referència al retaule.

f. 46v.

Més als 18 octubre de Pera Antoni Mayol (l.d.) de compondre lo altar de la capella vella 7 s. 4.

(...)

Per lo gasto de portar el quadro a Alfàbia al 14 d'octubre 4 s. 6.

f. 47 (1764, setembre):

Als 30 setembre del any 1764 de diumenge, el mestre reverend doctor Phelip Torrelló, prebere, rector de la iglésia parroquial de esta vila de Sóller, ab virtut ... és la nova capella de nostra senyora del Roser de esta iglésia parroquial de la vila de Sóller y feta la benedicció, se translada la figura de M^a santíssima a dita capella mediant procesió solemne per fora de la iglésia.

²⁰ A l'arxiu particular dels hereus del prevere Josep Morey, es custodia l'arxiu del prevere Jeroni Pons. Per cortesia de Josep Antoni Morell, hem pogut accedir al document (fotocòpia) que a continuació transcrivirem. Es tracta d'un albarà, que Jeroni Pons trobà inserit dins el Llibre d'obra de l'església i que a l'actualitat l'original es troba inserit al mencionat recull: *Noticias históricas de la parroquia de Sóller extraídas por el Rdo. D. Jerónimo Pons* (sense paginar), així com també una transcripció de dit document.

f. 48:

Así apareguera el gasto del quadro de la capella de Nostra senyora Rosser comensant a fer dita feyna en esta vila de Sóller als 25 maig de lo any 1765.

Per lo gasto de feyna feta Amore Dei en dit any donant solament a los menetrals 18 per refrescar, he pagat una lliura, 8 sous, dich

1 l. 8 s.

Més per una lliura aygo cuyta y docentas taxes

8 s.

He pagat a mestre Barthomeu Sureda per quatre dies de fer plantes per dit quadro coranta vuit sous. Dich

2 l. 8 s.

(...)

Se continua el gasto de la feyna de dit quadro en este any 1766.

Als 23 mars 1766 he peguat a mestre Barthomeu Sureda per vuit dies ha estat en Sóller, fent feyna en dit quadro, ell y son mosso, quatre lliures, setze sous

4 l. 16 s.

(...)

Més a mestre Jaume Bellester per 6 jorns

1 l. 16 s.

(...)

Més per aygo cuyta y taxes devuit sous

18 s.

 16 l. 15 s.

f. 48v.

Més als 4 maig 1766 he pagat a mestre Jaume Bellester per 6 jorns a dit quadro

1 l. 16 s.

Més a Pera Juan son fill per 6 jorns

1 l. 16 s.

Més a Juan, son fill per 6 jorns

1 l. 16 s.

Més per gasto de aygordent

2 s.

(...)

Més dit dia a mestre Miquel Fortessa per claus, taxes y aygo cuita una lliura y 2 sous

1 l. 2 s.

Més als 4 juny a mestre Jauma Bellester per 5 jorns

1 l. 10 s.

Més a Pere Juan son fill per 5 jorns.

Més per 400 taxes a raó de 2 sous.

4

Més per 400 taxes a raó de 2 sous,

6

Més per 200 taxes a 1 sou,

Més als 29 aportí a mestre jaume Bellester per 5 jorns a dit quadro

1 l. 10 s.

(...)

Més per 200 taxes

4 s

f. 42.

(...)

Nota de lo que he pagat per feyna en el quadro de Nostra Senyora del Roser en este any 1768.

Jo als 4 mars a mestre Jaume Bellester per 3 jornals y 1/2 de ell y son fil

1 l. 6 s.

(...)

f. 50.

Als 23 agost 1774 vingué mestre Barthomeu Sureda, fuster de la ciutat a continuar la feyna del quadra de Nostra Senyora del Roser de esta vila de Sóller y se ha pagat lo següent:

Jo als 4 setembre 1774 a mestre Barthomeu , picapedrer per lo jorns

2 l. 8 s.

Més Joseph Ferrer, manobre, 2 jorns

8 s.

Més mestre Joan Bellester, 3 jorns y 1/2

1 l. 8 s.

Més mestre Miquel Mayol, 7 jorns

2 l. 16 s.

Més per claus y aygo cuita

1 l. 7 s.

(...)

Més als 11 setembre he pagat lo sigüent:

Jo, per nou quarteras guix 13 s. 6.

Més mestre Juan Bisbal per 8 jorns y 1/2 a dit quadro a raó de 8 sous 3 l. 8 s.

(...)

Més als 18 setembre lo sigüent:

Jo mestre Barthomeu Coll, picapedrer, deu jorns 2 l. 8 s.

Més a Salvador Oliver per 5 jorns de manobre a raó de 4 s. 1 l.

Més per una lliura de pesa grega per betum per les pedres y claus y taxes per al quadro una lliura, nous sous y dos 1 l. 9 s. 2.

Més per sinch quarteras y tres boxiellas guix 8 s. 4.

Més a mestre Miquel Mayol, fuster per 8 jorns al quadro 3 l. 4 s.

Més Barthomeu Sureda, mestre major de dita obra per la feyna feta des de 26 20 l. 18 s.

f. 50v.

Aport fins als 18 setembre onse lliuras, 6 sous y vuit 11 l. 6 s. 8.

Més al dit Sureda per los dos capitells de les columnes de dit quadro, set lliures, set sous, 8, dich 7 l. 7 s. 8.

(...)

Més a mestre Barthomeu Coll per 5 jorns de feyna en dita capella 2 l.

Més a mestre Joseph Canals, fuster per (l.d.) jorns.

Més a mestre Miquel Mayol, fuster, 4 jorns 1 l. 12 s.

Més a mestre Juan Bisbal, 1 jorn y 1/2 12 s.

Més per 3 quartons guix 4 s. 6.

Més a Mestre Juan Ballester per 3 jorns 1 l. 4 s.

(...)

Més als 6 novembre he pagat lo sigüent:

Jo a mestre Barthomeu Coll per 5 jorns de compondre al paviment de la capella 2 l.

Més a Chrystòphol Ferrer 7 jorns de manobra 1 l. 8 s.

(...)

Vid als 28 dits lo sigüent:

jo a mestre Barthomeu Coll per lo jorns de compondre al paviment de la capella 2 l. 8 s.

Més a mestre Jacint Colom per 4 jorns de lo mateix 1 l. 12 s.

Crisrophol Ferrer per 5 jorns de manobre 1 l.

Més per 15 quartons guix 1 l. 2 s. 6.

Més als 4 dits lo sigüent:

(...)

f. 52.

Aquí se noterà el gasto de la continuació del quadro de Nostra senyora del Rosser de esta parròquia de Soller essent rector y prior de dita confraria de lo reverend senyor don Salvador Mas, rector de dita parròquia, cuyo quadro se comensà a continuar als 29 maig 1775 y se ha pagat lo sigüent:

Primo a Juan Rullan per aportar de Ciutat a mestre Barthomeu Sureda, fuster, y dos més 18 s.

Més als 3 juny a mestre Juan Bisbal per 5 jornals 2 l.

Més a Pera Bisbal, son fill per 4 jornals a rahó 7 s. 1 l. 8 s.

Més a Miquel de ne Franca, fuster, per un jornal 8 s.

Més a mestre Barthomeu Ribas, picapedrer, per un jornal 8 s.

Més per pesa (l.d.) grega y una quartera y mitja guix 5 s.

Més als 10 juny 1775 ha pagat lo sigüent:

Primo a mestre Barthomeu Sureda y un altra mestre de Ciutat, per 11 jornals quiscun 12 l. 6 s.

<i>Més a mestre Barthomeu Ribas picapedrer per 5 jornals</i>	2 l.		
<i>Més per 4 lliures aygua cuyta</i>		13 s.	6.
<i>Més per una frontissa</i>		4 s.	4.
<i>Més e ne'n Miquel de ne Franc. per un jornal</i>		8 s.	
<i>Més a Pere Bisbal, son fill, per 3 jornals</i>	1 l.	1 s.	
<i>Més per 50 taxas de 14</i>		1 s.	2.
<i>Més als 11 juliol 1775 per una lliura aygua cuyta</i>		4 s.	6.
<i>Més als 15 dits per adobar la corona de plata de Nostre Senyor del tabernacle, ço és de plata y mans</i>		14 s.	
<i>Dia 3 agost 75 he pagat lo sigüent:</i>			
<i>Primo a mestre Bartomeu Sureda per 5 jornals</i>	3 l.		
f. 52 v.			
<i>Més per un jornal de mestre Barthomeu Ribes y 1 quarto guix.</i>			
<i>Més per claus y tatxes aportades de Ciutat y de car (l.d.)</i>		3 s.	
<i>Més per una lliura 3 unses aygua cuyta</i>		5 s.	6 d.
<i>Més per alguna post grises de casa de mestre Juan Bisbal per el dit quadro de Nostra Senyora 1 lliura, 10 sous, dich</i>	1 l.	10 s.	
<i>Més als 5 agost per un jornal de mestre Juan Bisbal</i>		18 s.	
<i>Més per la capella de Nostra Senyora</i>		10 s.	
<i>Més al 5 setembre 1775 paguí el patró Andreu oliver, 45 lliures, 5 sous, 10, per el compliment del import de la escultura de Gènova li el doctor Pere Juan Serra, prebere rector de la confraria a demés de las 40 peces de que lo hauria entregades, conta per el compte y resibo se troba dins est llibre. Dich</i>	45 l.	5 s.	10.
<i>Més dit dia he pagat lo renda duana de dita escultura, y port de bastaxos fins a casa 4 l., 1 s.</i>	4 l.	1 s.	
<i>Més als sis dits, gastí 1 lliura, 2 sous per 23 liuras carpasa de la Calatrava, y mitja quartera guix de Ciutat per fer pasta per ajuntar a la escultura, y una lliure aygua cuyta de gerrova. Dich</i>	2 l.	2 s.	
<i>Més dit dia paguí per dret de Mallorca de dita escultura</i>		4 s.	4.
<i>Més dit dia per 3 lliuras estepa per fer paste per el quadro</i>		2 s.	
<i>Més als 12 novembre 1775 paguí jo dit rector Mas a mestre Francesc Obredor, escultor, 52 l. per 130 jornals havia fets en el quadro de Nostra Senyora del Rosses des de als 2 juñy fins als 12 novembre a 8 sous cada die, y no se conte cosa alguna per al menjar per haver menjat en la mia rectoria, conste per alberà de dit dia 12 fores lo llibre de albarans del Rosser. Dich</i>	52 l.		
<i>Més al 15 novembre paguí al dret de St. Telm per la escultura</i>		2 s.	
<i>Més al 31 novembre paguí a mestre Barthomeu Deyà, ferrer, per different feyera de ferrer feta per al quadro. Dich</i>		9 s.	
	<hr/>	139 l.	0 s. 4
f. 53.			
<i>Més al 15 abril 1776 paguí jo dit reverent Mas en dit ram al patró Joachim Deyà 149 l., 14 s. per 8 mil pañys de or, dos mil plate, 75 lliuras retay fi, lo quatre lliuras colo morat, que me havrà aportat de Barcelona per compte de la confraria de Nostra Senyora del Rosser de esta vila per deurar el quadro de la sua capella, com també per a gastos de comisió, dret de Barcelona com conta del compte me he entregat, y del recibo al preus del mateix, y van fora. Dich</i>		149 l.	39 s.
<i>Més a 25 abril 76 paguí a mestre Barthomeu Sureda, fuster, 13 l. per tota la feyna de fuster havia feta al segrari de la capella del Rosser, y de le escultura havia pagada, cuyo segrari me entrega acabat y blanch. Dich</i>		13 l.	
		301 l.	14 s. 4

Suma tot lo gastat per el quadro de Nostra Senyora del Rosser tot este gasto se troba buydat en el llibre de compte.

Se continua el gasto del quadro de Nostra Senyora del Rosser comensant en el mes de maig 1776.

<i>Pago als 17 maig 76, paguí jo dit rector Màs, 12 sous per una quartera y mitjo guix y port de Ciutat per fer guix (l.d.) per deurar el quadro de</i>	12 s.	
<i>Per un cosí aportat de Ciutat per fer dit guix</i>	9 s.	4.
<i>Més dit dia per tatxes</i>	2 s.	
<i>Més tres quarteres guix de Sóller per remediari el portal de la pastera, y altre remendos</i>	5 s.	
...		
<i>Més paguí per el port de mestre Francesc Obredor, escultor, qui ha de deurar el quadro 6 s. són</i>	6 s.	
	<hr/>	
	30 l.	13 s. 8

f. 53 v.

<i>Més als 8 juñy 76, paguí a dit mestre Bisbal, 3 lliures, 6 sous per sis jornals y mitx sou, y d'en Pere son fill, a dit quadro, y a la sacristia de Nostra Senyora, són</i>	3 l.	6 s.
<i>Més dit dia paguí a dit mestre Bisbal, 1 lliura, 4 sous a tot el llenyam que empràs pes dit quadro. Són</i>	1 l.	4 s.
<i>Més als 15 dies paguí a dit mestre Bisbal 1 lliura, 16 sous per quatre jornals, la feyne fete en dit quadro. Són</i>	1 l.	16 s.
<i>Més dit dia paguí a mestre Muquel Marxando 15 sous, e. per la aygua cuyta, y claus se provingueren de la nostra botiga pes dit quadro. Són</i>	15 s.	6.
(...)		
<i>Més als 9 juliol, paguí 16 lliures, 10 per duas lliuras blanquet fi, mitja unsa de or piment, 1 sou, 4 de blau de Berlín, mitja unsa carminí fi, 6 diners gota gampers, una unsa Gallo Santo, 6 diners, terra ombre, y 2 sous, 2 vermelló fi</i>	16 s.	14.
<i>Més als 18 decembre 1776 paguí jo dit rector Mas en dit nom de prior de dita confraria de Nostra Senyora del Rosser 16 sous 8. Ço és 5 sous per una quartera guix de Ciutat sens contar port, 1 sou. 4. per Gello Santo, 254 per blau de Berlín, 3 sous per una lliura blanquet fi, 4 sous per gota gamba, 4 per exercó 8 de or primat, 2 sous 2 de vermeyó fi, y 2 sous, 2 per aygua cuyta de garrova. Tot per el quadro que se daura del Rosser. Són</i>	16 s.	8
	<hr/>	
	57 l.	1 s. 8

(...)

f. 54 v.

<i>Més (20 d'abril) paguí jo el rector Mas, a mestre Jaume Martorell, pintor, 28 lliures, 6 sous, 8, per las dos teles del quadro de Nostra Senyora de Rosser que pinta ço és 5 lliuras, 13 sous, 4 per la tela que tape la pastera de dit quadre. Són</i>	28 l.	6 s.	8.
--	-------	------	----

(...)

f. 55:

<i>Més al primer desembre 1777 paguí a mestre Francesch Obredor, escultor, 163 lliuras, 4 sous per 408 jornals tenia fets en el quadro de Nostra Senyora del Rosser de esta Parroquia des de als 17 maig 1776 fins al 25 octubre 1777, per deurar dit quadro; fer la escultura que en ell faltava, escofar et alias, com consta per albarà de dit dia que's troba en lo llibre in quarto de albarans del Rosser, fol. 21, són</i>	163 l.	8 s.
---	--------	------

APS, *Llibre de Nottícias del Molt Reverend Comú de Sóller. 1705-1910.*

Diferents notícies referents al retaule del Roser (benedicció de la figura de Ntra. Sra. del Roser, del tabernacle i de les reixes que es posaren a la capella.)

f. 21.

Dia 4 del mes de maig de 1834, se beneí la nova figura de Nostra Senyora del Roser de esta Parròquia, que dugueren a brassos des de Palma vuit bastaxos, y costà quatrecentas lliuras. Féu la bendició el molt reverent rector de Manacor y cantà la missa major el reverent rector de Montuiri.

Bernat Galmés, prevere rector.

f. 21v.

Dia 8 de maig de 1842 se féu sa solemne bendició de l'hermós tabernacle de la Santíssima Verge del Roser, que costà en la seva totalitat quatre-centas quatre lliuras, desset sous, deu diners; conforme los contas presentats. Sóller.

Bernat Galmés, prevere-rector.

f. 21v.

Dia 10 de mars de 1846, se posaren es brandolats o reja de ferro a la capella del Roser de esta Parròquia, com altar de reserva par a que en més decència se don la comunió. Y dits retxats han costat cent-vint-y-set lliuras, set sous. Y lo firm en Sóller, dit dia, mes y any. Bernat Galmés.

c) del retaule de sant Antoni:

ARM, Clero III, Parròquies, C-1777, *Libre de entrades de la Obra de la Iglésia. 1706.*

f. 61 (ca 1710-1711):

Comta de lo se desposava de valor de (l.d.) somadas oli ha promesas lo senyor Antoni Mayol de Bàlix de munt per al patronat de una capella volan le iglésia nova del gloriós sant Antoni.

d) del retaule de sant de Josep.

ARM, Clero III, Parròquies, C-1777, *Llibre de entrades de la obra de la Iglesia 1706.*

Recull de notícies extretes del llibre d'entrades de l'obra de l'església referents al retaule de st. Josep.

f. 57 v.

*Dit dia (28 de març) se ha deposats (l.d.) i lliura i vint t tres sous 1 l. 23 s.
los quals ha pagats-ne Pere Mayol ne al fuster y són aquellos que
astava lo dia present davent ha le confraria del gloriós sant
Joseph, per raó de la sua hobra, dic*

*Al 30 mars 1711 se han desposades dos lliures les quals ha pagades 2 l.
mestre Andreu Arbona, fuster, y a bon comta de lo que sota lo dia
present davent a le confraria del gloriós sant Joseph, per raó de la
seva hobra, dic*

f. 89 (1712):

*Comta de lo que pagara lo senyor Michel Ballester del Port a conta de les cent lliures, se
has obligat pagar per la capella de santa Llúcia y sant Joseph, que ha de astar colletaral al
altar mayor.*

APS, *Llibre de Nottícias del Molt Reverend Comú de Sóller. 1705-1910.*

f. 21v.

*Dia 15 del mes de abril de 1848, se posaren los retxats de ferro en las duas capellas de Nostra Señora del Carme y del Patriarca Sant Joseph, de esta parroquial Iglesia.
Bernat Galmés.*

e) del retaule de la Puríssima Concepció:

APS, *Llibre de Nottícias del Molt Reverend Comú de Sóller. 1705-1910.*
f. 28.

Die 4 juñy de 1859, se féu la bendició de la nova figura de Maria en la seva Puríssima Concepció, que [l.d.] se troba en la seva capella per don Bernad Galmés, al que assistí don Pera Josef Llompart qui preidicà, ambós abien rectors de esta vila; are canonges penitencials y magistrals.

f) del retaule de la Mare de Déu del Carme:

APS, *Llibre de Nottícias del Molt Reverent Comú de Sóller. 1705-1910.*
f. 21v.

*Dia 15 del mes de abril de 1848, se posaren los retxats de ferro en las duas capellas de Nostra Señora del Carme y del Patriarca Sant Joseph, de esta parroquial Iglesia.
Bernat Galmés.*

RESUM

Aquest article aporta una interpretació estilística dels retaules set-centistes de l'església parroquial de Sóller, seguint amb les línies d'investigació que s'estan duent a terme amb els retaules d'època moderna a Mallorca. Els retaules de sant Bartomeu de Sóller, realitzats al llarg del segle XVIII, presenten totes les tendències tipològiques que es donen en aquesta època a Mallorca. Aquests corrents estilístics no es mostren en estat pur, sinó que un mateix retaule pot presentar dues tendències a diferents parts del mateix, la qual cosa evidencia la indefinició tipològica dels artistes, o bé les seves actituds experimentals amb les noves corrents, sense renunciar a les tipologies tradicionals. Finalment aportam la transcripció dels documents que sobre els retaules hem pogut localitzar.

ABSTRACT

This article presents an interpretation of the style of the altarpiece from the seventeenth century from the parish church of Sóller, following the lines of investigation of the process to the modern age of Mallorca. The altarpieces of sant Bartomeu of Sóller are from the 18th Century and present all the typology tendencies of that era in Mallorca. These stylized currents don't appear in pure form, but in one altarpiece they can show two distinct tendencies. This shows the indefinite typology of the artist. Also it shows the experimental attitudes and currents without renouncing the traditional. Finally we also present the transcripts of the documents about the pictures that we were able to locate.